

játos hazai viszonyokat is figyelembe vevő, az előzőhöz hasonló szerkesztésű szakszótárakat (esetleg értelmező szótárakat). Nem hiányozhatnak a sorból a viszonylag új szakterületeket felölelő szótárak sem, melyek szükségessége még érezhetőbb — gondolok például az irányítástechnikára, a gépesített adatfeldolgozásra stb. Fontos elvárás e szótárakkal szemben a megfelelő példányszám is. Gondolom, maga a kiadó sem képzelte, hogy a *Román—magyar—német műszaki szótár* mintegy 5500 példánya kielégíti az igényeket; de ha a lehetséges érdeklődők fentebbi felsorolása nem eléggé meggyőző, beszélhet a könyveladó is a szótár iránt megnyilvánuló keresletről.

Tonk István

TEKA

— harmadik köteteként jelent meg a régóta esedékes Hölderlin-válogatás. A korában el nem ismert, tragikus sorsú költőt, akinek mélységeit még Goethe sem értette meg (1770-ben született, harmincegy éves korán túl nem alkotott, végül élete utolsó harminchat évét teljes szellemi sötétségben élte le 1842-ben bekövetkezett haláláig), így jellemzi az előszót jegyző Michael Markel: „Az egész Goethe-kort a régi rend elleni lázadás témája uralta, Hüperion és Empedoklész ugyanazt akarták és tették, mint Karl Moor, Don Carlos vagy Faust. Egy jellemző különbséggel mindenesetre: míg azok a világ megújítását harc által képezték el, addig ez itt a halál révén következik be; és ha azok számára a halál történelmileg meghatározott vereséget jelent, itt siker és győzelem. Ez választja el Hölderlint a Sturm und Drangtól, a klasszicizmustól, s köti a romantikához...“ A nagy költő főbb műveit és egyes leveleit tartalmazza a kötet (ezekből talán többet is lehetett volna közölni, főleg azokat, amelyekből Goethe és Schiller hűvös, meg nem értő magatartása világlik ki), valamint a kései himnuszokat, amelyeket kortársai az elborult elme megnyilatkozásainak vélték, s csak az utókor fedezte fel jelentőségüket a német líra megújítása szempontjából. (*Kriterion*, 1973.)

ALFRED KITTNER: Gedichte. — A *Legszebb versek* német sorozatában megjelent kötet a szerző első olyan verseskötete, amelyben — éppen az áttekinthetőség kedvéért — a versek kronológiai sorrendben, és nem tematikai szempontok szerint vannak elrendezve. Az 1906-ban született Kittner az egyedüli a hazai német irodalomban, akinek munkáit a moszkvai emigráns körnek Johannes R. Becher szerkesztet-

Természettudományos irodalom a Dacia kiadásában

Vannak (esetenként kiváló) természettudósaink, napvilágot látott számos, anyanyelvünkön írott (esetenként jó színvonalú) munkájuk, de bizony mondom, nincs gazdag természettudományos irodalmunk. Az *irodalmat az egy halom irománynál* minőségileg magasabb rendű fogalommal a megfelelő kiadói politika teszi. A hazai magyar nyelvű természettudományos tárgyú könyvkiadásban pedig a legutóbbi időkig átgondolt szerkesztéségi koncepció nem érvényesült. Aki mert, az nyert: aki vette magának azt az — egyébként nem lebecsülendő — fáradságot, hogy valamely nem teljesen obskúrus tárgyról egy könyv-terjedelmű, meglehetősen összefüggő és szabatos értekezést szerkesszen, munkája rendszerint nyomdafestéket látott, beírtnak tekintheti nevét a Balogh Edgár-féle Who's Who-ba. De lehetetlenség — mai napig is az — hazai magyar nyelvű kiadványainkból (hacsak középiskolai tankönyveket nem veszünk igénybe) általános természettudományos műveltségre szert tenni.

Ebből a várákózó álláspontból való kimozdulásra az első lökést talán *A Hét* tudományos közírási ankétja adta. („Ifjú” korában *A Hét* több ilyen magot vetett el, amelynek csírázásától sokat reméltünk; természettudományi téren például még a számítástechnikai ankétot említeném — 1972. július 7.). Hasznos lenne, ha a szerkesztőség — vagy a lap megbízásából valaki — felmerné, mivé lettek ezek a kezdeményezések. A tudományos közírás ankétján (1971. november 19.) és az azt követő vitában világosan kidomborodott a természettudományos irodalom iránti kereslet meglepő nagysága, a kielégítés lehetőségei, akadályai és a tennivalók. Hogy ez a vita mennyire jelentett indítékot könyvkiadó-vállalataink számára magyar nyelvű természettudományos kiadványok rendszeres és körültekintő termelésére, azt, sajnos, közvetlenül lemérni az an-

te *Internationale Literatur. Deutsche Blätter* című folyóirata is közölte. Költészete nem jelent forradalmat a lírában, nagynevű elődök voltak rá könnyen felfedezhető hatással, de igaz élményeinek őszinte hangú visszaadása, valamint a mesterség tökéletes ismerete mindig elismerést váltott ki kritikusaiból. A gyermekkor mint elveszett paradicsom, kozmikus világérzés, idegenség-érzet, a névtelen elmulás rettenete uralják elsősorban költészetét; ennek ellenére a jövőbe vetett hit mindig fölülkerekedik, ami a megnyugvás érzetével tölti el az olvasót. Külön csoportot alkotnak deportálásbeli versei, amelyek a konkrét légerőlményeken túl mindig az ember-telenedés korának ítéleteivé magasodnak. A kőtetet Marianne Šora előszava egészíti ki. (*Albatros, 1973.*)

MIRKO ŽIVKOVIĆ: Dositej Obradović. — Mirko Živković terjedelmes monográfiájában nyomon követi a Temes megyei Csákován született XVIII. századi szerb író életútját, irodalmi fejlődésének főbb állomásait. Különösen részletesen foglalkozik a jelenlegi Románia területén töltött esztendőikkel, itt kifejtett tevékenységével. A szerb felvilágosodás jeles képviselője többször beutazta a románlakta vidékeket, s műveiben felidézte utazási élményeit. A monográfia szerzője kimerítően elemzi Obradović munkáinak (különösen fabuláinak) román nyelvű fordításait és hatásukat a román kultúra fejlődésére. Külön foglalkozik Dimitrie Țichindeal román író szerepével Obradović műveinek és eszméinek terjesztésében. Mirko Živković jelentős, jórészt ismeretlen dokumentumokat tárt fel Obradović életére és munkásságára vonatkozóan. Hasznosak, tanulságosak a térképmelléletek és a monográfia anya-

két anyagából nem tudjuk. Az anketon Domokos Géza volt csak részt vevő kiadói ember, a vitában pedig egyetlen kiadó képviselője sem szólalt fel! A *Hét* ígért egy külön ide vonatkozó kerekasztal-értekezletet a kiadókkal, amelyet azonban tudtommal sohasem tartott meg.

Persze, nem a nyilatkozatok az érdekesek, hanem az azóta megjelent vagy tervbevetett könyvtermés. Belevágnék hát az újabb keletű hazai magyar nyelvű természettudományos tárgyú könyvtermés elemzésébe. Jelen cikk szűkebb céljaként a kolozsvári Dacia Könyvkiadó ilyen jellegű kiadványai és kiadási programja megvizsgálását tekintem, éppen mert a jelek szerint ez a kiadó tett legtöbbet e téren. Köszönetet kell mondanom Dáné Tibor szerkesztőnek, aki minden kért felvilágosítást szívélyesen megadott. (Erről a tárgyról egyébként Dáné Tibor nemrég *A Hét*nek adott interjújában is nyilatkozott — 1973. április 20.)

*

Természettudományos tárgyú kiadványait a kiadó egységes, távlati akcióterv keretében jelenteti meg. Ez a terv, mint látni fogjuk, tartalmaz olyan erényeket, amelyek az eljövendő évek természettudományos tárgyú könyvtermését egy halom irományból irodalommá nemesíthetik. A tervbevetett munkák három, műfajilag különböző sorozatban jelennek meg.

Az *első sorozat* tudományszerűsítő célzatú kismonográfiákból áll. A megkülönböztető emblémájú fedőlapba kötött kis füzetecskék terjedelme 60—80 lap. Témáik időszertű kérdések a természettudomány bármely hazai vonatkozásban is érdekesek. A szerzőgárda igen tarka. Befutott, neves tudományszerűsítő publicisták mellett (hány ilyenünk van?) a kiadó szeretné ezt a sorozatot a kezdő elsőköltetek fórumává tenni, egyfajta természettudományos „Forrás“-sá. Friss diplomások, egyetemi hallgatók tekintsék ezt „felhívásnak a keringőre“. 1974-től a sorozat nevet kap: *Antenna*. Olvasótáborként a kiadó elsősorban a középiskolásokra számít; a monográfiák az órákon tanultakat elmélyítő és kiegészítő, szórakoztatva-tanító olvasmányoknak készülnek. Ugyanakkor az érdeklődő felnőtt általános műveltségét is könnyű, olvasmányos formában korszerűsíteni hivatottak a megfelelő tárgykörben. Egy másik fontos célja a kiadónak ezzel a sorozattal a korszerű helyes magyar tudományos szaknyelv ápolása és terjesztése.

Az 1970-ben kezdeményezett sorozatból 1972-ben három füzet jelent meg: Maurer Gyula és Virág Imre: *A relációelmélet elemei*; Xántus János: *Ott honunk a Naprendszer*; Dezső Ervin: *A lézersugár*. Jelen cikk írásakor nyomdában van a három 1973-as kötet (megjelenéséig talán el is készülnek): Veress Éva: *Ultrahang a biológiában*; Fülöp Géza: *Munkában az enzimek*; Benedek Zoltán: *A szöke Szamos völgyén*. 1974-re a kiadó öt munkára kötött szerződést; tárgyuk Erdély növényvilága (szerzője: Csűrös István, akinek hasonló tárgyról könyve jelent meg 1973-ban a Tudományos Könyvkiadó gon-

dozásában; nincs-e itt valami átfedés?), az alacsony hőmérsékletek fizikája (Wallasek István), a gravitációs mező (Semlyén János), a modern világítás-technika (kristály-lumineszcencia — Selinger Sándor), valamint a bionika (Vasas Samu). Elképzé-
sek, javaslatok, sőt beklódott kéziratok vannak már 1975-re is, de a lista még nyitott.

Eddig a kiadó. Vizsgáljuk meg a három meg-
jelent kötetet, mennyire felel meg a kiadó előbb
vázolt (és egyébként csak dicsérrel illelhető) irány-
vonalainak és saját olvasói igényeinknek.

Maurer Gyula és Virág Imre sorozatnyitó kötete
munkatelepi történetet juttat eszembe egy üresnek
álcázott konzervdobozról, amelyet szórakozni vágyó
szakik ólommal teleöntve tettek az ösvényre. A tu-
dománynépszerűsítőnek álcázott írás valójában egy
szabatos, tankönyvnek beillő kistraktája a reláció-
elméletnek. A kiadó (vagy a szerzők?) az írás be-
muta'ásakor azzal érvelnek, hogy megértése nem
igényel felsőfokú matematikai ismereteket. A mate-
matikai logika vagy a kapcsolásalgebra elsajátítá-
sához sem okvetlenül szükséges ismerni az integ-
rálalkítás csinját-bínját, de ettől az ide vonatkozó
szakkönyv még nem lesz tudománynépszerűsítő
munka. Szerintem a tudománynépszerűsítő írás mű-
faji jellegzetessége, hogy könnyed; villamosban vagy
egy munkás nap után este az ágyban is érdekfe-
szítő, figyelmet lekötő. Maurerék írása viszont ma-
ximálisan koncentrált formában közöl matematikai
tételeket, minden sor megemésztése jelentős agy-
munkát követel. Azt hiszem, a relációelméletről ne-
héz lenne népszerűsítő könyvet írni, Maureréknek
ez mindenesetre nem sikerült, és gyanítom, hogy
nem is állt szándékukban. Hogy lett ebből az írás-
ból mégis a népszerűsítő sorozat nyitánya, nem tu-
dom. A téma is, a szerzők is megérdemelték volna
egy valódi természettudományos szakkönyvet a meg-
felelő terjedelemben.

A sorozat második füzeté (Xántus János: *Otthonunk a Naprendszer*) már egészen más jellegű írás. Műfajilag száz százalékos népszerűsítő munka: könnyed, olvasmányos. Leri róla, hogy szerzője már akkor tudománynépszerűsítő könyvet írt, amikor e sorok írója még palatáblán gyakorolta a betűro-
vást. Színvonal szempontjából mégis ez a három
megjelent füzet leggyengébbje. Ez az évtizedes ru-
tin bosszúja: a mester kutyafuttából, bal kézzel írta. Az *Otthonunk a Naprendszer* a tudománynépszerűsítő műfaj ponyvája. Vallom, hogy a jó tudománynépszerűsítő könyvet csak olvasni könnyű, megírni annál nehezebb; nehezebb talán még egy szakmunkánál is. A népszerűsítő műfaj nem jogosít fel pongyola fogalmazásra, sőt. Bírálatom támogatására soroljak fel néhány szemelvényt a füzetkéből:

8. lap: „kicsinyítsük le... egymilliárdszorosá-
ra“ [!]; 16. lap: A csillagok színe hőmérsékletük
szerint különbözik: „kékesfehér, 100 000°C [...] és kékesfehér, 30 000°C.“ Lehet, hogy mindkét csillagosztály színe kékesfehér, de ehhez egy kis magyarázat kellene; 28. lap: A Merkúr—Föld távolság a szerző szerint 77 és 22 millió km között váltakozik. Néhány lappal alább a Vénuszt

TEKA

gát meggyőzően dokumentáló fényképek. A kötet megjele-
nése a hazai szerb nyelvű iro-
dalomtudományban sok szem-
pontból üttörő fegyverténynek
számít, ugyanakkor értékes
hozzájárulás a szerb és román
művelődési életben is fontos
helyet elfoglaló író életének
és alkotásainak megismerésé-
hez. (*Kriterion*, 1972.)

I. DAVIDOV: *Arta și elita.* —

A Kant utáni esztétikák két
alapvető — egymással ellen-
tétes — művészetfelfogást kép-
velsnek. Egyik szerint a mű-
vészet általános emberi meg-
nyilvánulás, lehetősége benne
rejlik minden ember társadal-
mi létében. Mivel ez a lét egy-
séges, a művészet az egységes
társadalmi lét kifejezője is.
Bár viszonylagosan elhatárol-
ható az elméleti és gyakorlati
tevékenység többi formáitól,
abszolút értelemben nem füg-
getleníthető szféra. Ezzel a de-
mokratikus művészet szemlélet-
tel szembenálló másik értele-
mezés a művészetet különál-
ló és teljesen függetleníthető
szférának, „az igazi szabadság“
világának és kiváltságos lét-
adottságának tekinti. Ennek
megfelelően a művészet nem
vezethető le az objektív és
egységes társadalmi létből, mi-
vel ez a lét nem egységes, az
emberek egymástól különböző
létadottságokkal rendelkeznek,
így a művészet csak a kiváltsá-
gások számára és csak szub-
jektív lehetőségeként adott —
mind ezek művek létrehozása,
mind ezek megértése-befoga-
dása értelmében. A művészet
kiváltságos jellegének gondo-
latát vallja — különféle világ-
nézeti és művészetfilozófiai
összefüggésekben — Schelling,
Schopenhauer, Nietzsche, Orte-
ga y Gasset és — Davidov szer-
int — Adorno is. Ennek az állásfoglalásnak nyomonköve-
tése és kritikai elemzése, az
említett gondolkodó művészet-
filozófiai nézeteinek ismerte-
tése során, a szerző az eszme-

TEKA

történeti hatásokat is felkutatja. (*Univers*, 1973.)

JÁSZ DEZSŐ: Hispániában. —

Ha olyan emberekkel találkozunk, mint Jász Dezső — idézi a könyv fülszövege a *Pravda* jellemzését —, az internacionalizmus szó valósággal látható tartalmat nyer.“ Az 1936—1939-es spanyol szabadságharc résztvevőjének naplójára támaszkodó visszaemlékezése dokumentumszerű hitelességgel s egyben az átélt élmények frissességével idézi fel a Spanyol Köztársaság ellen összefogó fasizmus nyílt és titkos háborújának mozzanatait, a hősi védelem drámai pillanatait, az „ezernyelvű-egyszívű brigád“ és ebben Zalka Máté szerepét. Külön fejezet ismereti a viznári gaztettet: Federico Garcia Lorca elpusztítását és a guernicai tömeggyilkosságot. Jász Dezső a spanyol dráma befejeződése után sem állt meg a fasizmus elleni harcban: az epilógus a franciaországi vernet-i büntetőtáborbeli életet mutatja be, ahonnan a szerző útja szökése után egy spanyolokból, franciákból és lengyelekből álló partizánosztog élére vezetett, míg az uniformist fel nem cserélhette a civil ruhával. (*Magvető*, 1972.)

JAN SZCZEPANSKI: Nojini elementare de sociologie. —

A kötet, mely Nicolae Maresz fordításában jelent meg román nyelven, a szociológia alapfogalmaival ismerteti meg az olvasót, mindenki számára hozzáférhetően elemezve e tudományág legfontosabb elméleti kérdéseit. A nemzetközi tekintélyű lengyel akadémikus szándéka nem annyira saját nézeteinek tételes megfogalmazása, mint inkább a népszerűsítés: általános képet adni arról a fejlődési szintről, amelyre a lengyel társadalomtudomány és a társadalomtudomány általában a tárgyalt

említi mint hozzánk legközelebbi bolygót, amelynek a Földtől való minimális távolsága 40 millió km; 29. lap: „... a magas hőmérséklet miatt nagy a gázmolekulák szökési sebessége.“ Szabad megjegyeznem, hogy a szökési sebesség az égitest gravitációjával arányos, és semmi köze a hőmérséklethez. Minél magasabb a hőmérséklet, időegységenként annál több molekula éri el a szökési sebességet, és „lóg meg“ az égitestről, de ez más; 37. lap: A Föld „alakja geoid, mely szabálytalanul mértani test.“ Gaea, a kis rakoncátlan!; 47. lap: „...vasból és nikkeltől álló csillogó üveggömböcskék.“ Puff neki!; 50. lap: „... perihélium, azaz napközi állapot.“ Miért nem mindjárt másnapos?; 51. lap: A Mars légköri nyomása a mérések szerint kb. 8 millibar (kb. 6 torr), és nem a földinek egytizede (100 millibar, 76 torr); 70. lap: „A Neptunnak különben két holdja is van. Az elsőt a Triton elnevezésű Lással már három héttel Galle felfedezése után megpillantotta.“ Világos, nemde?

Mellesleg a nyomda is kitett magáért. Két gyöngyszemet idéznék az 56. lapról: amerikai „úrhaló...“ (hiába, az úr az „Urban“ is úr!) és „hobos“ (vajon mit vétett szegény Phobos, hogy őrbeli nemecsekként bünteti a kolozsvári Nyomda- és Gittegyelt?).

Nem keresek kákan csomót. Az effajta elírások és pontatlanságok serege súlyosabban károsítja az olvasót, mint gondolnánk; nemcsak bosszantja, félre is vezeti.

Dezső Ervin könyve — *A lézersugár* — már valamivel szerencsésebb. Érzik rajta a szerző nagyobb gondossága, alaposabb dokumentáltsága, az olvasmányosság fenntartása mellett. De zavaró elírások itt is akadnak, és a fentebb kifejtett okokból nem leszek kíméletes:

33. lap: „A rubin keménységét a Mohs-skálán 9 mm-rel jelzik.“ A skála neve Mohr, mm-rel hosszúságot mérnek, nem keménységet; 44. lap: „a kriolit egyfajta fluorit.“ Na, ez meg van gyarázva!; 55. lap: „...egy watts energiát fogyaszt.“ Lejjebb is több helyen watts áll watt.s helyett; 56. lap: Lézersugárral „a Holdon 3 km átmérőjű kört világítottak meg.“ Szerintem 3 m vagy éppen 3 cm volt az az átmérő. Én tévednék?; 59. lap: „Gábor Dénes oxfordi optikus.“ Más szóval Nobel-díjas látszerész?; 64. lap: „A fényimpulzus 10^{-4} — 10^{-5} -ig tartott.“ Micsodáig, könyörgöm: évig, óráig vagy másodpercig?

Nagy hibája Dezső Ervinnek, hogy nem tud egy gondolatmenetet szabatosan — az olvasóra gondolva — annak logikus konklúziójáig követni. Bevallom, előadásából nem sikerült megértenem a lézer-effektust, pedig láttam több működő lézerkészüléket, és az akkor kapott magyarázatok teljesen kielégítettek. Dezső Ervin ugyanis fejtegetései közben számára érdekesítő technikai részletekbe kalandozik, amelyekből aztán sohasem tér vissza magának a jelenségnek a magyarázatára. Kár pedig, mert De-

zsó Ervin írásában felismerhető a jó tollú író. Nem teljesen szó szerint idézem a 71. lapról: „A hidrogénbombában a magfúzió kiváltásához szükséges magas hőmérsékletet uránrobbantással állítják elő. [...] Apró hidrogénbombát nem lehet készíteni, mert az urán csak kilós tömegben robban, de akkor istenigazában.“ Az ipari magfúzió problémájának ez a megfogalmazása értelmező szótárba kívánkozik, a *frappáns* címszó alá.

Összefoglalva, én itt a hibákon rágódtam. De nem szabad szem elől téveszteni a sorozat legnagyobb érdemét: azt, hogy *megvan*. Mert tömeges kultúrigényt igyekszik kielégíteni. Bizonyíték erre, hogy a kiadott példányszám hamarosan elkelt. Reméljük, hogy a kezdet elkerülhetetlen nehézségeit legyőzve, a füzetek jó színvonalúak, valóban tartalmasak és érdekesek lesznek, széles és állandó olvasóközönségre találnak. Ehhez azonban elengedhetetlen a szerzői és a szerkesztői igényesség lényeges növelése. Dáné Tibor szerint a megjelenő munkák egy része a kiadó felkérésére születik, a többi a szerzők kezdeményezéséből. A beküldött javaslatokat a szerkesztő kollektíva bírálja el, a kéziratokat rendszerint lektoráltatják egy szakemberrel, de nincs állandó jellegű tudományos tanácsadó szervük. A megjelent füzetek áttekintéséből nyilvánvaló, hogy az ilyenfajta irányító és ellenőrző munka jobb megszervezése hasznára válna a sorozatnak.

A második, természettudományos tárgyú sorozat 1973-ban indul, és nagyobb lélegzetű, 200–300 lapnyi, valóban tudományos szakkönyvekből fog állni. Szerzői ismert szakemberek, a romániai magyar tudományos dolgozók elitje. Az írók tárgya minden esetben a szerző szakterülete lesz, különös hangsúllyal saját kutatásainak bemutatásán. Célja többszörös: a tudományos dolgozók közti kommunikáció serkentése anyanyelvünkön, középiskolai tanáraink továbbképzése, ismereteink korszerűsítése, egyetemi hallgatók szakmai felkészülését kiegészítő olvasmány. A sorozatból egy hormonológiai tárgyú kötet jelenik meg 1973-ban, 1974–75-re további négy munkára kötöttek szerződést, tárgyuk biofizika, biokémia, anyagszerkezet és a struktúrák elmélete. Javaslatokat már csak 1976-ra fogadnak el. Várjuk a könyvek megjelenését. Még csak annyi hozzáfűznivalónk van, hogy az elfogadható színvonal elérése ezeknél a munkáknál még gondosabb ellenőrzést igényel.

A harmadik sorozatot gyakorlati kézikönyvek alkotják, a hasznos ismeretek legkülönfélébb területeiről. Minden bizonnyal ezek fognak a legnagyobb népszerűségnek örvendeni, mint ahogy azt az elsőszülött *Kis gombáskönyv* (Málnássy László) egyébként teljesen megérdemelt sikere is bizonyítja. Készségében van egy fotóskönyv, egy matematikai és logikai játékgyűjtemény, valamint *Izék, zamatok, illatok* címen egy házi receptkönyv az erdélyi fűszernövények alkalmazásairól. Ha valamennyi megtartja Málnássy gombahatározójának színvonalát, akkor valóban hasznos és tetszetős kis gyűjteményre van kilátásunk.

Summa summarum, a kolozsvári Dacia Könyvkiadó hazai magyar nyelvű természettudományos

TEKA

kérdésekben eljutott. Ezért van az, hogy minden egyes meghatározásnál, elemzésnél felhívja a figyelmet az esetleges nézetkülönbségekre, közli a műveket, amelyekben a tárgyalt jelenségek más értelmezésben szerepelnek. Persze, éppen e jellege folytán a kézikönyv az általános szociológiának csupán a legfőbb vonásait tárgyalja, mint a társadalmi élet, ennek természeti és gazdasági feltételei, kultúra, társadalmi kohézió, társadalmi folyamat és fejlődés stb. Ezek azonban olyan fogalmak, amelyeknek ismerete az összes részterületeken alkalmazható. (*Editura științifică, 1972.*)

VERESS ÉVA: Ultrahang a biológiában. — A Dacia Könyvkiadó ismert sorozatában újabb értékes tudomány népszerűsítő munka jelent meg, amelynek tárgya a fizika és a biológia határterületére esik. Az ultrahang-kutatás már eredeténél fogva is interdiszciplináris: a XVIII. század végén a biológus Spallanzaninak tűnt fel a denevérek rejtélyes tájékozódóképessége, amelyet akkor nem sikerült megmagyarázni; később aztán a fizikusok foglalkoztak behatóan az ultrahanggal (többek között a hajózás biztonsága érdekében). Amint az ultrahangok keltésére és kimutatására megfelelő műszerek születtek, a kutatás számos területre terjedt ki, és ma az ultrahangokat már sokoldalúan használják fel gyakorlati célokra. A szerző ismerteti az ultrahangok tulajdonságait, szerepüket az élővilágban, valamint számos biológiai vonatkozású alkalmazásukat. Az érintett kérdéseket mindvégig tudományos színvonalon, mégis közérthetően és lebilincselően tárgyalja, s így a könyv alkalmas arra, hogy a legszélesebb olvasóközönség, különösen a tanulóifjúság művelődési igényeit kielégítse. (*Dacia, 1973.*)

Dr. MARCEL MICLUȚIA: Radiodiagnosticul afecțiunilor mamare. — Az emlő betegségeinek radiológiai diagnosztikáját tárgyaló könyv hézagpótló, s nemcsak a román orvosi szakirodalomban: világszerte kevés hasonló tematikájú munka jelent meg. A mai technikai adottságok, korszerű röntgengépek, izotóp- és hormonvizsgálatok új korszakot nyitottak e megbetegedések körimzésében is, de éppen mert újak e területek, a vizsgálati módszerek lehetőségei és határai a legtöbb laikus (és orvos!) előtt még ismeretlenek. Nagyon helyesen jegyzi meg a szerző, hogy a radiológiai vizsgálat a betegségek esetén nagyon fontos ugyan, de csak egy része lehet a komplex klinikai és laboratóriumi módszereknek. A mű komplex módon taglalja a radiológiai vizsgálatok értékét a termográfia, az izotópos funkcionális vizsgálat, a mellszcintigráfia, a nyirokmirigy-szcintigráfia és a hormonvizsgálatok mellett. (*Editura medicală, 1973.*)

VARGA TAMÁS: Játsszunk matematikát! — A nem matematikusnak e könyv áttekinthető előtt talán fogalma sem lehetett arról, tulajdonképpen milyen rendkívül bonyolult ügy valamely tetszés szerinti kötet — mondjuk 73. lapjának a megjelölése, de arról sem, hogy ez a művelet milyen nagyon egyszerűvé válik a matematika révén... A gondolkodás soha be nem telik önmaga játékosságával! A matematizálás rendszerességét, biztos kikövetkeztethetőséget, szavatolt értelmezhetőséget egyre nehezebben nélkülöző világában semmiképpen sem lehetünk meg játékossága nélkül, kiváltképpen miután végre tudomásul vesszük, hogy a korszerű matematika gondolati előkelősége talán még a vasikalapot is fogékonnyá teszi az elvonatkoztatások ellenállhatatlanul szép megpróbáltatásai

irodalmunkért valamit tett. Egy gramm *tett* pedig még mindig többet ér, mint akárhány tonna *igéret*.

Barabás Endre

Fiatal lírikusok seregszemléje

A hazai német irodalom frissebb terméséből meszse kitérünk a fiatal bánsági költők lírai antológiájára.* Alig akad könyv, mely ennyire magára vonta volna az olvasóközönség és a kritikusok figyelmét (és haragját). A kötetet védő és támadó vélemények minden árnyalatával találkozunk: a merev elzárkózástól a fenntartás nélküli támogatásig. Hatványozott alkalom nyílott tehát a behatóbb irodalomkritikai szövegmagyarázatra, egyszerűen erről a látszatra jelentéktelen Facla-köteteskéről már az elmúlt néhány hónap alatt is igen sokat beszéltek és írtak. A vélemények ellentmondásossága persze azt is jelezheti, hogy a kötet tartalma nem egészen egyöntetű. Jobb és gyengébb versek keverednek benne. Ugyanakkor az, hogy a „szótkérés“ (Wortmeldungen) védői és ellenzői ilyen hevesen kérnek szót, nyilvánvalóvá teszi, hogy ez a vita — már ami az érdemi részét illeti — a „levegőben lógott“. Mi több, egyenesen szükségszerű volt, hogy az utóbbi évek irodalmi termése — mindenekelőtt a bánsági legifjabb költőnemzedék irodalmi teljesítménye végre teljes keresztszomszégekben találkozzék a legszélesebb olvasóközönséggel.

Huszonkét fiatal bánsági íróember kér tehát szót, átlagéletkoruk sem több, mint huszonkét év — ez már egymagában is amellest szól, hogy e kötet célja nem feltétlenül az érett, kész teljesítmények felmutatása. S talán éppen ez adja a kötetbe foglalt versek sajátos báját, ez a belső ellentmondás, a szerzők ifjúságából és indulásából adódó belső feszültség, amely semmi esetre sem teszi könnyűvé a dolgukat, mivel ezernyi kérdésre keresnek komoly és őszinte választ. Ezt különben a kötet egyik legtehetségesebb fiatal szerzője, Richard Wagner tételesen is megfogalmazza.

Egyszerű, nyers őszinteségük magyarázatát e nemzedék egyéni és társadalmi létében találhatjuk meg, ettől válik lírai alapjaiban oly élményszerűvé, konvenciómentessé költészetük, anélkül hogy szembefordulna a tradícióval. Az olvasó a hagyományos motívumok egész sorával találkozik, melyek a szubjektív átélés során új kifejezőerővel gazdagodnak. A kút-motívum (amely a megújuló romániai magyar irodalom Forrás-motívumára rimel) például

* Wortmeldungen. Eine Anthologie junger Lyrik aus dem Banat, herausgegeben von Eduard Schneider. Facla Verlag. Temesvár, 1972.